

the essential spiritual and pedagogical, moral and aesthetic sense, grounds socio-cultural and civilization significance of epy educational heritage and educational initiatives of the founder of the Catholic order of the Jesuits, Ignatius Loyola. The author proved the harmony of pedagogical thinking of the first Jesuit and the Renaissance and humanistic worldview of Western thinkers. Our thesis also pedagogically interprets the pedagogy of prayer and spiritual exercises of Ignatius Loyola and analyzes its educational guidelines for spiritual and Christian foundations of pedagogical relationships, principles of care for the personal growth of the youth, methodology of the development of Christian virtues.

The author came to the reasoned conclusion that the pedagogical concept of Ignatius Loyola played semantic role in the genesis of the European pedagogy of modern times, and its theoretical and methodological, organizational, pedagogical, methodological and technological concepts, no doubt, are recognizable in modern education and educational practices, that is a significant evidence of educational power of youth initiatives of St. Ignatius rank.

Key words: *Ignatius Loyola, Jesuit Order, Ignatius pedagogy, "new piety", "enlightened piety", Christian humanism, "Paris method", youth policy, historiography, pedagogy of prayer, spiritual and pedagogical meanings.*

УДК 37.026;738.4(477.52).Б43

Марина Білоцерковець

Сумський національний аграрний університет

ORCID ID 0000-0003-4692-3444

ПРОФЕСІЙНІ СИТУАЦІЇ В ЕВРИСТИЧНОМУ НАВЧАННІ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті розглядається використання навчальних ситуацій для засвоєння теоретичних знань з гуманітарних дисциплін у руслі евристичних технологій. Розкрито сутність евристичної професійної ситуації як активної форми інноваційного навчання, необхідної для створення особистісно значимого знання та професійного росту студентів аграрних спеціальностей. Підтверджено ефективність евристичних професійних ситуацій для використання й удосконалення засвоєних теоретичних знань з гуманітарних дисциплін на прикладі авторської розробки, що ілюструє пошуково-творчий підхід до організації навчального процесу.

Ключові слова: *евристичні технології, професійна ситуація, теоретичні знання, гуманітарні дисципліни, студенти аграрних спеціальностей, навчальний процес, інноваційне навчання, засвоєння.*

Постановка проблеми. Наразі в теорії та практиці вищої професійної школи особливо гостро стоїть проблема розвитку творчих здібностей і вмінь студентів як складової професійної компетентності фахівця. Орієнтація традиційної освіти на формування у студентів переважно репродуктивного мислення призвела до негативних наслідків: багато випускників ВНЗ, які мали прекрасні академічні результати, не здатні використовувати отримані знання в нестандартній ситуації, під час розв'язання виробничих чи ділових завдань у сфері своєї професійної діяльності. Обмеження у викладанні лише застарілими, хоча й звичними методами створило ситуацію, коли в більшості

студентів не розвинене творче мислення, вони слабо підготовлені до узагальнення отриманої інформації, перетворення її на гнучкі системи, придатні для застосування в різних професійних і життєвих ситуаціях; фактично не вміють робити творчий аналіз ситуації. Останнє є особливо важливим для проведеного нами дослідження, оскільки воно було спрямоване на доведення ефективності гуманістично спрямованого евристичного навчання для оволодіння, поглиблення й удосконалення студентами теоретичних знань на високому творчому рівні в ситуаціях розв'язання конкретних навчальних і виробничих проблем.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідження останніх років висвітлюють питання навчально-професійних ситуацій з різних аспектів, а саме – розробка методу використання навчальних ситуацій (В. Ступаков), інтеграції навчальних ситуацій у процесі навчання (А. Астадурян), формування професійної компетентності засобами навчальних ситуацій (М. Сідун), класифікація навчальних ситуацій за ступенем невизначеності (В. Кушнір), використання різних типів ситуацій (педагогічних, мовленнєвих, психологічних) у процесі професійної підготовки окремих категорій фахівців і їх подальшої практичної роботи (О. Забокрицька, О. Бернацька, Л. Красюк, О. Леонтьєв, Ю. Пасов). І. Лернер визначив творчу навчальну діяльність як процес і результат цілеспрямованого навчання, яким можна управляти за допомогою використання спеціальних педагогічних ситуацій, що вимагають від студентів творчої діяльності на доступному для них рівні [1, 79]. Автор фундаментальних робіт з теорії та практики евристичних технологій А. Хуторської зазначає, що ключовим елементом евристичного навчання є освітня ситуація, яка виступає своєрідною альтернативою традиційному заняттю. Її метою є створення студентами особистісно значимого освітнього результату (ідей, проблем, версій, схем, дослідів, текстів) [3]. Загалом, навчальні ситуації вже давно широко використовуються у професійній освіті для практичного оволодіння фаховими предметами, але вважаємо за доцільне розглянути даний підхід з позиції ефективності використання евристичних технологій у засвоєнні дисциплін гуманітарного циклу студентами немовних спеціальностей.

Стаття має своєю метою довести, що глибокому та творчому засвоєнню теоретичних знань сприяє створення на заняттях евристичних ситуацій, при яких знання засвоюються не як готові, дані викладачем, а через процес постановки евристичного питання, розв'язання професійно орієнтованої ситуації, знаходження або вибору відповіді на питання, узагальнення, аналізу, висновків тощо.

Виклад основного матеріалу. Впровадження технологій інноваційного навчання у вищій аграрній школі потребує модернізації змісту освіти, форм і засобів її відтворення. Змістовий компонент навчального процесу має охоплювати все необхідне для формування й

розвитку особистості студента, для становлення конкурентоздатного професіонала. Такі новації необхідні й неминучі, оскільки саме евристичне навчання у вищій школі надає змогу співвіднести освітні технології із закономірностями професійного становлення особистості та визначити рівень розвитку сучасних соціальних, інформаційних, виробничих технологій і майбутньої професійної діяльності.

Багато освітян пов'язують потребу змін у системі вищої освіти із приєднанням України до Болонського процесу та євроінтеграцією. Але не завжди варто копіювати чужі освітні традиції, відмовляючись від надбань вітчизняної педагогічної науки, які є більш відповідними до української ментальності. Зокрема, один із пунктів Болонської угоди передбачає переважання індивідуальних занять. Український освітній досвід показав, що оптимальною формою організації навчального процесу є колективні та групові заняття, оскільки для виявлення позиції особистості потрібні аудиторія, слухачі, глядачі. Тому найкращим виходом із цієї ситуації є розумне поєднання фронтальних, групових та індивідуальних форм навчання. Важлива роль в евристичному навчанні відведена діалоговим лекціям, дискусіям, спеціальним тренінгам, організаційно-діяльним та імітаційним іграм, семінарам-тренінгам, розв'язанню евристичних ситуацій тощо.

Основою пошуково-творчого заняття, є евристична освітня ситуація. Згідно з визначенням А. Хуторського, це ситуація освітньої напруженості, яка виникає спонтанно або організується викладачем. Освітній продукт, який виникає внаслідок цієї ситуації, є непередбачуваним. Викладач пропонує постановку евристичного питання у ситуації, технологію діяльності, супроводжує діяльність студентів, але не визначає заздалегідь конкретних освітніх результатів, які будуть отримані. Цикл евристичної освітньої ситуації, на думку А. Хуторського, має такі елементи: мотивація діяльності → постановка проблеми → особисте розв'язування проблеми учасниками ситуації → демонстрація освітніх продуктів → їх порівняння з культурно-історичними аналогами → рефлексія результатів. Способи сприяння освітній напруженості: планове створення напруги викладачем; протиріччя, яке виникло спонтанно; порушення сталих норм освітньої діяльності тощо [3]. Евристична освітня ситуація допускає відкрите, незакінчене вирішення головної проблеми, що стимулює студентів до пошуку можливостей інших вирішень, до розвитку на іншому рівні. Найбільш сильною в евристичному відношенні є та освітня ситуація, у якій викладач залучений як учасник, проблема, що вирішується, є для нього не навчальною, а реальною, яку йому доводиться вирішувати нарівні зі студентами. Результати такого навчання є найбільш продуктивними й відповідають сутності евристики, як основи сучасної освіти [3].

І. Підласий особливо акцентує на значущості ситуаційного кроку, тому що ті, хто навчаються, мають постійно замислюватися над

практичним застосуванням теорії, адже «...знає не той, хто безпомилково переказує науку, а той, хто її правильно використовує». Намагання студентів самостійно розібратися у конкретній професійно орієнтованій ситуації, застосовуючи засвоєні знання, мають бути логічним завершенням пізнавального процесу, оскільки «...якщо теорія не витримує перевірки практикою, це недосконала теорія, хоч би хто і як авторитетно намагався запевнити вас у протилежному» [2, 156].

У ході дослідження було створено власну модифікацію навчальної ситуації професійного спрямування для поглиблення та випробування сформованих теоретичних знань з дисципліни, у якій беруть участь і студенти і викладач – евристичну професійну ситуацію (ЕПС).

Евристична професійна ситуація в межах дослідження визначалася як засіб засвоєння теоретичних знань з гуманітарних дисциплін, що становлять основу соціально-професійних і загальнонаукових компетентностей майбутнього спеціаліста АПК. Дана функція забезпечується моделюванням найбільш типових варіантів взаємодії, взаємовідносин професійного чи ділового характеру. У результаті цього відбувається адаптація майбутнього фахівця до особливостей його подальшої професійної діяльності, сприяння розвитку винахідливості, вміння вирішувати проблеми, аналізувати отриману інформацію та діагностувати проблемні питання; оптимізація процесу професійного навчання шляхом внесення в нього практичного досвіду.

Застосовані ЕПС мали таку структуру:

- зміст навчальної діяльності – теоретичні знання, характерною відзнакою яких є дедуктивна будова: від абстрактного (понять, правил, законів, принципів) до конкретного (прикладів, практичних завдань);
- мета і головний результат, які в узагальненому вигляді полягають у засвоєнні, поглибленні й перевірці теоретичних знань;
- потреби, що ґрунтуються на необхідності засвоєння теоретичних знань;
- мотиви, що передбачають прагнення до засвоєння способів відтворення теоретичних знань;
- навчальні ситуації (задачі), під час розв'язання яких студент оволодіває механізмами евристичного опрацювання змісту навчання;
- механізми діагностики, контролю й оцінки рівнів засвоєння теоретичних знань.

Конкретизуємо сутність кожного з компонентів ЕПС. Мету розв'язання навчальної ситуації студент повинен усвідомлювати як необхідний кінцевий результат своєї діяльності. Спочатку навчальну мету формулює викладач, а студент сприймає її. Згодом ті, хто навчаються, мають самі ставити навчальну мету. Створюючи ЕПС, викладач розкриває мотиви її розв'язання, що сприяють створенню особистісної професійної

мотивації і дає рекомендації щодо використання конкретних евристичних методів та механізмів у розв'язанні практичних завдань із використанням теоретичних знань. Контроль сприяє виправленню недоліків і усуненню помилок. Евристичні методи й механізми передбачають застосування різних видів самоконтролю, таких як аналіз готових результатів; контроль процесу виконання; контроль прогнозованих результатів. Важливою рисою ЕПС є введення студентів у ситуацію засвоєння теоретичних знань, мотивування і організація навчальних дій за допомогою специфічних евристичних механізмів, таких як евристична бесіда, «мозковий штурм» тощо. Завершення роботи з розв'язання окремої ситуації відбувається на етапі рефлексії та використання діагностичних евристичних процедур.

Оскільки ситуації є реальними й комплексними, вони надають достатньо можливостей для аналізу на багатьох рівнях: особистісному, теоретичному, практичному, виробничому. Відмінність ЕПС від традиційних засобів засвоєння теоретичних знань полягає у специфічному освітньому аспекті: опанування не формально існуючим знаннями, а створення особистісно значущого знання заради досягнення оптимального результату та професійного росту. Розроблена у ході нашого дослідження модель ЕПС сприяє розвитку вмінь аналізувати ситуації, оцінювати альтернативи, обирати оптимальні варіанти та складати плани їх реалізації. Якщо протягом навчального циклу такий підхід використовується багаторазово, то у студентів напрацьовуються стійкі навички застосування засвоєних теоретичних знань у розв'язанні практичних завдань.

Дані положення видаються особливо суттєвими, оскільки, як показало опитування, проведене на початку педагогічного експерименту, головною причиною небажання студентів поглиблено вивчати дисципліни гуманітарного циклу й низького рівня сформованості вже наявних теоретичних знань з означених предметів, була не погана шкільна підготовка чи відсутність бажання вчитися, на чому часто наголошували викладачі, а слабка визначеність особистості студента (нездатність і небажання визначити власні життєві орієнтири, невміння критично оцінювати невідомі ситуації, недостатнє усвідомлення ролі якісної освіти в житті людини). Студенти не виявляли тенденції до свідомого спрямування на визначеність зі своїми цілями навчання, бачення можливостей своєї самореалізації, а мотивацію до власної навчальної діяльності мали досить примітивну – «не отримати погану оцінку». Пасивне ставлення студентів до створення та розв'язання разом з викладачем евристичних професійних ситуацій свідчило про неготовність студентів до цілеспрямованого навчання з метою професійної діяльності в певній галузі.

Саме використання інноваційних евристичних технологій навчання, що мають своїми пріоритетами надання студентам свободи у творенні власного навчального змісту, змогло виправити становище на краще. Хоча наявність

нових можливостей у виборі власних дій, власного темпу навчання означала також нові вимоги, а саме: обов'язковість засвоєння у відповідності до визначених критеріїв теоретичних знань, пошуку й прийняття рішень, вибір і виконання різних проектів, презентацій, але глибока довіра до творчого потенціалу кожного студента, свобода реалізації своїх думок, ідей та індивідуальних дій перетворило студентів із пасивних об'єктів, котрі отримували готові знання, в активних суб'єктів, що здобували особистісно значущі знання.

ЕПС передбачає можливості цілеспрямованої діяльності студентів щодо розширення навчальної ситуації в напрямі контактів із роботодавцями, установами проходження виробничої практики або працевлаштування після університету, що корегує навчальні особистісні цілі студента з орієнтацією на майбутню практичну діяльність, спонукає до поглибленого вивчення певних навчальних дисциплін, зокрема, педагогіки, іноземних мов, психології тощо. У такому разі продуктами навчальної діяльності студентів були евристичні професійні ситуації з метою можливості здобування (а не вживання готових) потрібних у майбутній конкретній професійній діяльності знань.

Наведемо приклад ЕПС, яку ми використали під час проведення експериментального дослідження. Студенти Сумського національного аграрного університету всіх спеціальностей, які вивчають німецьку мову в курсі «Іноземна мова професійного спрямування», мають змогу пройти виробничу практику на сільськогосподарських підприємствах Німеччини та Швейцарії. Така можливість сама по собі є прекрасним стимулом для оволодіння студентами не тільки спеціальними знаннями й уміннями, але й мовними, мовленнєвими та лінгвокраїнознавчими компетентностями. Викладач, застосовуючи ЕПС і його складову – механізм «мозкового штурму», запитує студентів, хто з них та чому хотів би скористатися можливістю для отримання значного професійного та особистісного досвіду, створюючи таким чином мотивацію, оскільки більшість студентів зацікавилися проходженням професійної підготовки в господарствах, які вважаються одними з найбільш прогресивних у Європі, та перенести цей непересічний досвід на Батьківщину. Протягом вивчення даної дисципліни, торкаючись різноманітних тем, їх теоретичних і практичних аспектів, викладач звертався до означеного мотивування, реалізуючи, таким чином, евристичне положення про значущість для особистості засвоєних знань.

Головною умовою для проходження практики є успішна співбесіда з представником німецької сторони, коли студент має розповісти про себе, якими професійними навичками володіє та які види робіт він може виконувати, та, найважливіше, чому він хоче поїхати за кордон. Під час інтерв'ю оцінюється також рівень володіння мовою та особисті якості студента, такі як, наприклад, гнучкість, швидкість сприйняття нового,

стійкість до стресу. Розповідаючи студентам на занятті з іноземної мови про те, як відбувається співбесіда, викладач пропонує підготуватися до неї. Даний матеріал чудово підходить для відпрацювання та поглиблення теоретичних знань з тем «Структура питального речення», «Модальні дієслова» та «Часові форми дієслова» із застосуванням пошуково-творчих механізмів батареї евристичних питань та генерування ідей. Викладач пропонує студентам розподілитися на дві підгрупи: перша з них підготує питання у якості представників німецької агрофірми, інша – питання, які хотіли б поставити студенти під час інтерв'ю. Викладач має на меті навчити студентів, крім конкретних евристичних операцій, одній з основних функцій і способів евристичних технологій – прогнозуванню, оскільки, виконуючи поставлене завдання, студенти намагаються передбачити, з якими питаннями вони матимуть справу на реальній співбесіді та випробувати засвоєні теоретичні знання з німецької граматики на практиці. Виступаючи у ролі спеціалістів, які відбирають робітників для проходження виробничої практики на сільськогосподарському підприємстві, студенти поставили такі запитання до запланованої зустрічі з німецькими колегами:

- Warum sind Sie an der Praktikum bei unserem Agrarbetrieb interessiert? (Чому Ви зацікавлені у проходженні практики на нашому сільськогосподарському підприємстві?)

- Welche Berufsausbildung haben Sie? (Яку фахову освіту Ви маєте?)

- Haben Sie eine landwirtschaftliche Erfahrung? (Ви маєте досвід сільськогосподарських робіт?)

- Welche landwirtschaftlichen Tätigkeiten können Sie ausführen? (Які види сільськогосподарських робіт ви здатні виконувати?)

- Sind Sie aktiv, teamfähig, belastbar, hochmotiviert? (Ви активні, здатні працювати у команді, відповідальні, яку маєте мотивацію до роботи?)

- Haben Sie Fremdsprachenkenntnisse? (Ви знаєте іноземні мови?)

- Wie viel möchten Sie verdienen? Warum? (Скільки Ви хотіли б заробляти? Чому?)

У свою чергу студенти, які планують проходження практики за кордоном, також мають поставити питання, щоб дізнатися інформацію, яка їх цікавить, а саме:

- Was produziert Ihren Agrarbetrieb? (Що виробляє Ваше сільськогосподарське виробництво?)

- Welche beruflichen Fähigkeiten brauchen Ihre Arbeiter? (Які професійні навички потрібні Вашим робітникам?)

- Welche Arbeitsbedingungen (zum Beispiel, gesundes Arbeiten, Pausen, Abwechslung) bietet Ihren Betrieb an? (Які умови роботи, наприклад, безпечне місце роботи, перерви, робочі зміни пропонує Ваше підприємство?)

- Welche soziale Leistungen gibt Ihrer Agrarbetrieb für Ihren Arbeitern? (Який соціальний захист надає Ваше сільськогосподарське підприємство своїм працівникам?)

- Wie sind die Arbeitszeit und Lohn für Ihre Arbeiter bei Ihren Betrieb? (Який робочий час та заробітна плата на Вашому підприємстві?)

- Welche persönliche Forderungen haben Sie für Ihre Arbeiter? (Які Ви маєте особистісні вимоги до своїх працівників?)

- Welche landwirtschaftliche Kenntnisse und Erfahrungen kann Ich bei Ihren Betrieb erwerben? (Які сільськогосподарські знання та досвід я зможу отримати на Вашому підприємстві?)

На наступному етапі представники різних підгруп поділяються на пари та пройдуть ситуацію «Співбесіда», реалізуючи евристичний принцип діалогової взаємодії. Після кожного діалогу викладач дає свій коментар та оцінку, пропонує також висловитись іншим студентам, відпрацьовуючи процедури евристичної діагностики, оскільки на даному етапі курсу з навчальної дисципліни вони вже ознайомлені з відповідними критеріями вимірювання результатів навчання. Для узагальнення засвоєного матеріалу та в якості створення індивідуального освітнього продукту студенти виконують домашнє завдання: пишуть власне резюме, щоб подати його разом з іншими документами для участі у програмі закордонного стажування.

Приклад описаної авторської розробки доводить, що моделювання евристичних професійних ситуацій (ЕПС) стимулює студентів самостійно аналізувати явища і соціальні процеси, які вони вивчають, усвідомлювати логічні зв'язки, послідовність дій, порівнювати вивчене з новим і використовувати все це для виконання практичних завдань, на семінарах та у самостійній роботі. ЕПС орієнтують студентів на систематичне самостійне опрацювання наукової літератури, формують уміння творчо підходити до розв'язання виробничих проблем.

Висновки. Таким чином, спільна робота з розв'язання евристичної професійної ситуації навчить кожного студента мислити творчо, гнучко підходити до розв'язання проблем, знаходити нові оригінальні рішення, відчувати задоволення від навчання, а головне, уможливіє ґрунтовне поглиблення та використання засвоєних теоретичних знань на практиці. Питання впровадження евристичних ситуацій у практику вищої аграрної школи наразі є вельми актуальним завдяки наступним чинникам:

- загальна спрямованість освіти не стільки на отримання конкретних знань, скільки на формування професійної компетентності, яка ґрунтується на значній теоретичній базі та креативному мисленні майбутніх фахівців;

- готовність студента до оптимально результативної, часом нестандартної поведінки в різних професійних ситуаціях, яка характеризується системністю та ефективністю дій у певних умовах;

• необхідність удосконалення моніторингу, коригування й оцінювання результатів навчального процесу за допомогою інструментів евристичної діагностики, специфічною рисою якої є спрямування на виявлення причин успіхів чи невдач студентів у процесі навчання.

Отже, пошуково-творчі ситуації для поглиблення та використання засвоєних знань мають значний потенціал для формування і розвитку базових теоретичних знань гуманітарного характеру студентів аграрних спеціальностей та здатні забезпечити перехід від репродуктивних, формально-логічних дій до творчих інноваційних форм організації навчального процесу у вищій аграрній школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лернер И. Дидактические основы методов обучения / И. Я. Лернер. – М. : Педагогика, 1981. – 186 с.
2. Підласий І. Діагностика та експертиза педагогічних проєктів / І. П. Підласий. – К. : Україна, 1998. – 343 с.
3. Хуторской А. Эвристическая дидактика / А. Хуторской. – М. : МГУ. – 345 с.

REFERENCES

1. Lerner, I. (1981) Didakticheskiye osnovy metodov obucheniya [Lerner I. Didactical principles of learning methods]. M.: "Pedagogika", 186 p.
2. Pidlasij, I. (1998) Diagnostyka ta ekspertyza pedagogichnyh proektiv [Pidlasij, I. Diagnostics and expertise of projects in pedagogics]. K.: "Ukraina", 343 p.
3. Hutorskoj, A. (2003) Evristicheskaja didaktika [Hutorskoj, A. Heuristic didactics]. M.: MGU., 345 p. PDF created with pdf Factory trial version.

РЕЗЮМЕ

Белоцерковец Марина. Профессиональные ситуации в эвристическом обучении гуманитарным дисциплинам.

В статье рассматривается использование профессиональных ситуаций в освоении теоретических знаний по гуманитарным дисциплинам в русле эвристических технологий. Раскрыта сущность эвристической профессиональной ситуации как активной формы инновационного обучения, необходимой для создания лично значимого знания и профессионального роста студентов аграрных специальностей. Подтверждена эффективность эвристических профессиональных ситуаций для применения и совершенствования освоенных теоретических знаний по гуманитарным предметам на примере авторской разработки, которая иллюстрирует творческий подход к организации учебного процесса.

Ключевые слова: эвристические технологии, профессиональная ситуация, теоретические знания, гуманитарные дисциплины, студенты аграрных специальностей, учебный процесс, инновационное обучение, освоение.

SUMMARY

Bilotserkovets Marina. Professional situations in heuristic mastering of humanities.

The article under review revises the use of professional situations in the development of theoretical knowledge in humanities in the field of heuristic education. In general, learning

situations have long been widely used in professional education for professional subjects' mastering, but it was considered to regard the efficiency of heuristics in learning humanities by students of non-linguistic specialties. The essence of the heuristic professional situation is shown as an innovative active form of training needed to create personally meaningful knowledge and professional growth of students. Heuristic professional situation within the study was defined as a means of theoretical knowledge mastering of humanities that form the basis of social-professional and general-scientific competences of a specialist in agriculture. Situational tasks had the following structure: the content of educational activity – theoretical knowledge; purpose and the main result in learning, depth and verification of theoretical knowledge; requirements; motives; educational problem; heuristic mechanisms of processing learning content, diagnostics, monitoring and mastered theoretical knowledge levels evaluation. The use of heuristic professional situations results in students' adaptation to their future professional activity, promotion of creativity, ability to solve problems, analyze the information and diagnose issues. The article confirmed the effectiveness of heuristic professional situations for the use and improvement of the mastered theoretical knowledge of humanities on the example of the author's model which illustrated creative approach to the learning process organization, designed to get students ready for the interview to take practical training abroad. Heuristic professional situations' introduction in the practice of higher agricultural school is currently up-to-date due to the following: general education focuses to form professional competences of students; readiness of a student to optimally productive, sometimes unconventional behavior in various professional situations; need to improve monitoring, adjustment and evaluation results for identifying the causes of success or failure of students in the learning process.

Key words: *heuristic technologies, professional situation, theoretical knowledge, humanities, students of agricultural professions, learning process, innovative teaching, mastering.*

УДК 374.01485.018

Дмитро Козлов

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
ORCID iD 0000-0003-1875-0726

ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Стаття присвячена виявленню філософсько-методологічних засад інноваційної культури керівника навчального закладу в її діалектичній єдності. Особливий акцент у статті зроблено на філософсько-методологічний аналіз мотиваційно-ціннісного, когнітивно-вольового та операційно-дієвого компонента як основоположних у моделі формування інноваційної культури керівника навчального закладу. Okремо автор зупиняється на проблемі самореалізації та самоактуалізації як механізмів прояву потенціалу інноваційної культури керівника навчального закладу, а також на виділенні основних функцій інноваційної культури особистості.

Ключові слова: *інноваційна культура, інноваційна культура керівника навчального закладу, інноваційне мислення, інноваційний розвиток, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, професійна діяльність, самооцінка, когнітивні здібності, управлінські здібності.*